

Pastirjeva nevesta.

C. Golar.

Šnoči ali včeraj sem ti povedal povest o pastirju, ki ga je zasnočila strašna kača, sama zakleta grajska hči. Naročila mu je, naj jo reši s svojo zvestobo, in iz kače bo zopet krasna devica, in iz groblje bo vzrasel grad, visok do neba in prostran do obzorja, z zvezdami na stropu in z zlatimi štrenami na vrtu. Ali pastir se je izneveril in se oženil z zalo Tončko, grajska hči pa je ostala zakleta še tisoč in tisoč let. — V tvojih očeh so zasijali biseri, rojeni iz usmiljene bolečine: „Zakaj je zapustil pastir nesrečno gospodično?“ — Nocoj cvete zopet plava roža, in v gozdu se pogovarja praprot z jelenovim jezikom, in po sivi in razpali groblji se razpleta bršljan, in okoli bora je zavila grajska hči, vsa v joku in solzah. — Ali jo vidiš, ali jo slišiš?“

*

„Ni res, jaz vem, kako je! Če hočeš srebrne čizmičke, moraš mene poslušati! Pojdi pred cesarico in se lepo prikloni — zakaj ne?“

Pastirček, ki je imel vresje in kraljevo rožo za klobukom ter kratko in raztrgano suknjico na sebi, se je prepiral z ovco. Ležal je v obokani votlini sredi razvalin, med svojo majhno čredo, in ker je zunaj divjal vihar, in je lomil blisk hraste in skale, ga je bilo strah. Zato se je pogovarjal s svojo družino in navidez hlabro ukazal ovci, ki je zmajala z glavo:

„Povej, zakaj ne?“

Nihče ni odgovoril, in pastirček je nadaljeval: „In reci cesarici: Dajte meni in mojemu sinu srebrne čizmičke in naju opašite z mečem, da pojdeva nad divjega moža, ki je vrgel v prepad našo belo sestrico . . .“

Grom je zatulil, in pastirček je pogledal ves plah na nebo. Velik in črn zmaj je jezdil na oblakih, in iz njegovega žrela so se utrinjale srebrne kače in gadi. Švigale so in se usipale med sive gore ter sikale na zemljo, in vihar je rjovel in lasal macesne, vihar je plesal z zmajem in klal smreke . . .

Pastirček je trepetal in oči so se mu svetile v grozi. Govoril je: „Zdaj gremo v deveto deželo. Tam poznam dobrega starčka, ki je ves bel in nosi kosmat kožuh in z belimi noricami se pokriva. Kraljične hodijo k njemu v gosti, in prva mu prinese srebrno

palico, druga mu prinese srebrno skledo in tretja mu prinese kolač. Hitimo, hitimo, da ne zamudimo, zakaj zvečer gre starček spat. Tja v zarjo se vleže in kraljične zraven njega. S srebrno palico se odene, iz srebrne sklede se napije medice, in dvanajst zvezd se sprehaja po njegovi dolgi bradi in zoblje kolač kraljičnam iz rok...“

Po teh besedah je nagnil pastirček glavo in zaspal. Predrami ga bučanje v gori, votlina se razmakne in zasije in prelepa gospodična stopi predenj. Neizrečeno svetli so bili njeni lasje, ki so se vlivali po hrbtu in bolj so bili blesteči od jutranje zore. A njen obraz je bil žalosten in njena lica so sijala od ledenih solz. Pastirček je ostrmel in planil pokonci, a otožen smehljal, ki je plaval gospodični na ustnih, mu je velel, naj ostane. In zaslišal je sladek in mil glas:

„Pastirček, reši me! Jaz sem grajska hči, zakleta v ostudno kačo. Že tristo let se pokorim za grehe svojih očetov, ki so tako grozni, da bi ti okamenelo srce, ako jih slišiš. Ostani mi zvest, dvanajst pomladi še čakaj name in takrat me odkolni. Kadar ti pridem povedat, pojdi sem na gradišče, in tista črna kača, ki se požene proti tebi, sem jaz. Na žrelo jo moraš poljubiti, in v trenutku bom stala pred teboj v bisernem pajčolanu. Ti boš moj ženin, in vse neizmerno bogastvo bo tvoje. V belem gradu bova stanovala, iz srebrnih skled pila medico in spala na svilnih posteljah. Ne pozabi me, pastirček!“

In izginila je prelepa gospodična, ugasnilo je čarno solnce in votlina je bila zopet temna in pusta.

*

Pastirček je zrasel v pastirja in mesto ovc je pasel telice, brezaste vole in košute. Pod hosto je stala domačija njegovega očeta in tja je hodil, kadar se je vrnil s planine. Bajta je bila napol podrta, naslanjala se je na hrib in skalo, in črvivi hlodje že niso več mogli držati slamnate, preperle strehe, ki je visela pod kap, kolikor je niso odnesli vetrovi.

Oče in sin sta sedela za mizo in večerjala. Oba sta bila visoka in krepka, in kadar se je vzdignil pastir, se je zdelo, da bo prebil strop in odnesel streho na ramenih. Trhla miza je škripala pod njegovimi pestmi in stena je pokala, ako se je naslonil s hrptom.

„Matija, Matija,“ je dejal oče Blaž, „bajta se bo podrla. Trami se lomijo in ob deževju teče voda curkoma skozi streho. Matija, oženi se!“ Naslonil je koščeno brado v pest ter se ozrl na sina s sivimi očmi, nad katerimi so se košatile razraščene obrvi. Hodnično srajco je imel na telesu in kratke jerhaste hlače.

„Nak, ne bom se,“ je odgovoril Matija trmasto in segel s prsti v skuštrane lase. Gledal je brez misli predse in trl z zobmi suhe hruške. „Nak, ne bom se,“ je dejal še enkrat in zmajal z glavo.

„Matija, jaz ti pravim, oženi se! Kar sva imela, sva izgubila. Ovco je raztrgal medved in telica je skočila v brezdno. Ajdo je vzela slana in zdaj se podira bajta. Matija, oženi se!“

„Nak, ne bom se!“ Trdo in krepko je odgovoril pastir ter stegnil desnico po mizi. „Ako pride pome z zlatim vozom, pa ne pogledam neveste. Jaz nočem kmetice.“

„Oh, Matija, tak me poslušaj! Dve hiši ima, obe sta zidani, dva konja ima in kočijo. Vozil se boš kot baron in štruklje boš jedel. Oženi se!“

„Nak, pa se ne bom!“ Pastir je udaril s pestjo po mizi in vstal. Miza se je opotekla in izgubila nogo, a od stropa, kamor je udaril Matija z glavo, se je vsula rjava črvojedina. „Nak, oča! Kmetica ni zame!“

„Hahaha, ta je dobra, Matija! Le nikar se ne oženi, le nikar!“ Tako je dejal oča Blaž in se krohotal in tolkel sina po silnih plečih. Po izbi je donelo in bajta se je tresla. „Le nikar! In če se streha zvrne na naju!“

„Pa se bom oženil, da veste, oča!“ je dejal pastir. „Pa se bom! Samo s kmetico ne. Jaz se bom oženil z grajsko gospodično.“

Sin je odprl duri in po lestvi je zlezal pod streho. Tam se je vrgel na slamo in zaspal.

In glej, dušica! Nenadoma je zasijala bajta v zlatem plamenu, v srebrnem ognju. Mah na črvivi strehi je žarel in cvetel kakor zarja, črvivi hlodje so bili vsi zlati in pastir Matija je bil ogrnjen s kraljevim plaščem. In grajska gospodična se je sklanjala nad njim. Bila je čudovito krasna in tako so se bleščala njena lica, kakor da jih je ozlatilo solnce in tak blesk je bil v njenih očeh, da pastir ni mogel pogledati vanje. Nagnila se je k njemu in ga poljubila na široki smeh njegovih ust.

*

In zgodilo se je, da je pastir Matija hodil po izbi gor in dol in kadir orehovo listje iz lesene pipe. Čemerno je gledal po zaprašenihi kotih in sajastih tramih nad pečjo ter gubal čelo, kakor bi nekaj težkega premišljeval.

„Ali je že minilo dvanajst pomladi? Rad bi bil že graščak, v resnici sem se že naveličal biti lačen in raztrgan pastir. Ali veste, oča?“

Oča Blaž je sedel za mizo in kolena in pesti je tiščal v trebuh.

„Nič drugega ne vem, kakor to, da sem lačen in da bi bilo lahko drugače. Matija, oženi se!“

Pastir je obstal trdo pred njim, kakor da se je zasadil v zemljo in potegnil pipo iz ust: „Nak! Ali vam nisem že rekel, da se bom oženil takrat, kadar pride kača pome. Druge neveste ne maram.“

„Od lakote bo naju konec, Matija, pa bi lahko pogačo jedla. Ti si mi pravi!“

„Tiho mi bodite, oča, če ne vas bom še udaril.“

„Ti otrok ti, svojega očeta boš udaril? Čakaj me, nepridiprav!“

In oča Blaž je stopil k sinu ter ga s pestjo treščil po plečih.

„Ha-ha-ha,“ se je zasmel Matija. „Nikar me ne božajte, ker me rado ščegeta, drugače bom jezen.“

„Ali se boš oženil, ali ne? Bomo videli! S palico te naučim pokorščine.“

„Ti presneti oča! Še žal vam bo, da me v tako žalost spravljate! Samo pokazite mi palico, pa bom položil roko na vas. Kadar bom graščak, oča, takrat bova dvakrat kosila in južinala, ker sva danes še tešča.“

„Matija, Matija, mislil sem, da se nazadnje vendarle spametuješ. K sveti Katarini pojdeva po pravi um in pamet. Še drobivca kruha ni pri hiši in danes je nedelja.“

„Kdo pa tako vriska in poje zunaj?“ je dejal Matija in potisnil glavo skozi okno. Zagledal je dva možaka, ki sta jo mahala po griču navkreber proti bajti. Vsa sta bila v pušeljcih in pisanih trakovih.

„Dve maškari gresta; saj ni predpust! Ali nore v dolini?“

„Kmeta sta,“ je dejal oča, „in v svate gresta. Kam sta se neki namenila?“

„K nam že ne potemtakem, saj ni nobenega dekleta pri hiši.“

Vriskanje je prihajalo vse bliže, in že se je razumelo veselo petje. Duri so zaropotale, in zaslišal se je glas veselega svatovca:

„Ali ste pri hiši, oča Blaž? Ali sedi za pečjo tisto vaše dekle, ki nosi hlače in je kosmato pod nosom?“

„Le naprej, — le naprej, boter Gašpar, in ti drugi, ki že ne vem, kako bi ti dejal.“

V izbo sta stopila kmeta iz doline, s suhimi rožami in zlatimi jabolčki za klobukom ter rdečimi in plavimi trakovi na prsih. Bila sta v visokih čevljih in kratkih suknjah.

„Dober dan bi voščila,“ je rekel prvi svat, ki je nosil širok, okrogel klobuk iz rjavega žameta. Stopil je naprej in postavil na mizo bučo vina ter orjaško svinjsko pleče.

„Jaz bi pa tako dejal, da bo danes dober dan, če ga voščim, ali ne,“ se je zasmel prešerno drugi svat, ki je bil širok in nizek, z golenicami skoro do trebuha, in ki je bil navidez že hudo dobre volje. Tudi on je potegnil izpod suknje bučo vina in velik in visok hleb pšeničnega kruha.

„Ali vidva svatujeta, da sta tako bahava in zala? Ali sta se zmotila, moža, da sta prišla k nam v vas? Nič dekleta nimamo,“ je dejal oča Blaž in se zagledal v buči na mizi in žalostno mu je bilo pri misli, da bosta svatovca zopet odrinila s svojim blagom. Pastir pa je hodil po hiši in pisano gledal nenavadna gosta. In iz ust se mu je valil dim.

„Nisva se zmotila, Blaž, ampak svet je narobe. Včasih smo fantje svatovali pri dekletih, in zdaj svatujejo dekleta.“

Sedli so za mizo razen Matije, in buča je začela romati iz rok v roke, in pleče se je tajalo na lesenem krožniku.

„Iz lepega kraja sva prišla, od tam, kjer rastejo same rože,“ je dejal Gašpar, „ali ne, Mihov stric? Fant, ti pa sedi bliže, da se kaj pomenimo. Zakaj gledaš kakor medved iz smrečja? Ali smo se ti zamerili?“

Pastir Matija ni hotel nič slišati. Nabasal je pipo s pelinovim listjem in ukresal ogenj.

„Sedi, Matija, sedi k nam! Potegni iz buče, saj vidiš, kako se ti smeje.“

„Ne bom sedel,“ je možko odvrnil pastir, „in tudi pil ne bom.“

„Pa prigrizni,“ je prijazno vabil veseli Mihov stric. „In poslušaj, kaj ti bomo povedali. Še plesal boš nocoj od veselja, po eni nogi boš skakal, tako ti bomo zagodli brez basa in klarineta.“

„Ne bom plesal, in tudi skakati ne mislim,“ je dejal in puhnil dim skozi okno.

„Fant, nikar se ne prenagli in poslušaj! Tudi ti poslušaj, oča Blaž! Oba poslušajta, kaj bom zdajle povedal.“

Oča Matija se je držal na smeh in nagnil bučo na usta.

„V naši vasi raste rožica, ki ji ni enake daleč naokoli. In mene je poslala, da ji poiščem vrtnarja, ki jo bo zalival. „Pojdi,“ je dejala, „pojdi v gore k Matiji in tako mu reci, naj pride pome. Svate in godce naj pripelje, da pojdemo k poroki. Jaz si bom spletla venec zelen okoli glave in z zlatim pasom se prepasala, ker hočem biti njegova nevesta. — No, Matija, ali ne boš plesal?“

Pastir je odmajal z glavo.

„Ali nisi slišal, fant?“ je pohitel Mihov stric. „Ali ne poznaš Županove? Ki je strašno bogata, ima dve hiši in neznansko denarja. In še zala je, rdeča kakor češnja in mlada kakor sliva.“

Silno se je čudil veseli svat, ko je pastir znova odmajal.

„Jaz sem njen boter,“ je dejal oča Gašpar. „In vse je res, kar smo ti povedali. Fant, ali ne boš plesal?“

„Ti boš plesal, če te srbe podplati. In sam se slini okoli kmetice, jaz pa pojdem v svate h grajski gospodični.“

„Hahaha,“ se je zasmel boter Gašpar. „H grajski dekli! Ako te bo marala! Fant, kje ti je pamet?“

„Ha-ha-ha!“ Tudi Mihov stric se je režal, in njegova široka, rdeča lica so se mastno svetila. „Kje pa je tista grajska, ali na gradišču v skalah, kjer so kače in goži?“

„To ti nič mar in glej, da se mi pobereš!“ Pastir se je vstopil pred mizo in svojo grčavo pest je pomolil pod nos Mihovemu stricu. Hudo je gledal čudna svata, in senca se je delala, kamor je vrgel oči in prostor se je naredil, kamor je segla njegova pest.

„No, no, Matija, saj nič ne rečeva, ali bogata bo Županova in rada te ima,“ je tolažil boter Gašpar.

„To mi ni nič mar, in kar tiho bodita o nji!“

„Oj, Matija! Kaj pa delaš!“ Zdaj se je oglasil celo sam oča Blaž, ki je dozdej imel srce in dušo v buči vina. „Ali ne vidiš, da se podira bajta, kam pojdeva na zimo!“

„V grad! V grad, oča, ki bo ves iz rezanega kamena, z zvezdami na stropu, in na vrtu se bodo sušile zlate štrene.“

„Ha —“ se je iznova mislil zasmeljati boter Gašpar. „Fant, premisli! Reci, da vzameš Županovo!“

„Poskoči in zavriskaj!“

„Salabolt, ali mi ne gresta! Zdajle bosta vidva skakala!“

Pastir je stopil k mizi in pograbil svatovca, prvega z levico, drugega z desnico. Nič nista čakala in sta voljno zletela skozi duri, kamor ju je poslal Matija.

„Ha-ha-ha“, se je smejal in tolkel ob kolena. Dve butari sta se valili po griču navzdol, pisani trakovi so frfotali po zraku.

„Počakajta, vama dam nekaj na pot!“

Stopil je v hišo, zgrabil bučo, in ko je iskal še drugo, je zagledal očeta Blaža, ki se je stiskal v kot in njegovo grlo je pelo:

„Klok, klok, klok!“

*

Pastir Matija je držal v roki svojo palico in štel zarez:

„Dvanajst križev je začrkanih v palico, kar pomeni, da je že letos dvanajsta pomlad, kar se mi je prikazala grajska gospodična. In ako je še križev teden ne bo, pa je pozabila name. Oča!“

Oča Blaž je stopil na prag in pogledal sina, ki je sedel čemerem in zamišljen pred bajto.

„Ali ne, letos teče že dvanajsta pomlad, kar sem videl gospodično? In še je ni. Jaz pa ne maram več biti pastir in tudi oženil bi se rad in pestoval otroke. — Ne gre mi v glavo, kje hodi.“ Podprl je brado v pest in zamišljeno majal z glavo.

„Takšnele grajske babnice so vseh muh polne. Saj sem ti rekel: Županovo vzemi! Zakaj pa nisi pokoren svojemu očetu!“

Pastir Matija je vstal:

„Nikar mi tako ne govorite, da se ne izpozabim! Kar mahnil vas bom.“

„Koga boš mahnil, ti preklicano seme! Čakaj me, da grem po gorjačo!“

„Ze spet začenjate! Kadar bom graščak, boste pa drugače govorili. Zakaj jaz zmeraj mislim, da tista gospodična ni pozabila name.“ Hudo je bil žalosten pastir Matija, in solza je pritekla po njegovem licu. Gleda, gleda po gori in dolini in kaj zagleda mahoma pred seboj in kaj zasliši?

„Dober dan, Matija, dober dan, oča Blaž! Saj pravim —“

Pred njim je stal boter Gašpar, ves obupan in si ni upal pogledati Matije.

„Oh, ne bodi hud, saj poznaš dekleta. Spet me je poslala k tebi. „Nič ne govori in ne jé in ne pije. „Umrla bom“, je rekla, in meni je hudo zanjo, ker sem njen stric. „Umrla bom. Pojdite po Matijo, samo on me še lahko ozdravi.“ Ali si hud?“

Matija je odmajal.

„I, pa pojdi ž njim. Poglej deklino, če tako hoče.“

„Zakaj pa ne bi šel?“ je mislil Matija. „Zato še ne more biti huda moja nevesta iz grada, ako obiščem bolnika. Sicer ji je čisto prav. Zakaj se pa tako malo briga zame, in jaz ne morem nič za to, ako me imajo rada dekleta.“

Pastir si je nažgal pipo in korakal sam zase in se ni menil za Gašparja in njegov kovaški meh.

„Matija, zlodja si hitrih nog. Čakaj, da ti povem, kako je z deklino. V postelji leži in v zid gleda. „Tisti pastir z gore naj pride, pa bom zdrava. Tistega pastirja hočem, drugače bom pa

umrla.“ Tako je dejala. Zdaj ti luč sveti, Matija, zdaj si lahko pomagaš.“

Pastir se je ustavil in udaril s palico ob kamenje.

„Pa ne grem naprej, če precej ne umolknete. Saj res, kar obrnil se bom.“

Gašpar ga je prijel za suknjo in potegnil s seboj.

„Nikar, Matija, ne bo ti žal! Pogledat greš lahko dekleta.“

„I, saj grem!“ A v srcu je govoril:

„Nak, da bi menjal, tisto pa že ne. Grajske hčere ne dam za kmetico in če ima tudi dve hiši. Kmet je le kmet, rajši sem graščak.“ Tako je modroval pastir.

Bila je že noč, ko prideta v vas. Zidane in visoke hiše so stale ob cesti. Hm, hm, kaj jih je in velika okna imajo! A tam že tik zraven cerkve stoji kakor graščina in tam obstoji Gašpar.

„Vidiš, Matija, tukajle boš gospodaril, ako vzameš pamet v roke.“

„A-ha! Kje pa je deklina? Kar skozi okno jo bom pogledal in počakal, če hoče biti zdrava.“

Postavil se je k velikemu, svetlemu oknu in uprl oči v izbo. In pastir je zagledal ob zidu posteljo, in na njej je ležalo mlado dekle. Rjavi, dolgi lasje so se pletli po odeji, bele roke so visele brez moči ob stranicah in visoko so se vzdigala nedrija. Pastir še ni videl svoj živi dan mladega dekleta v postelji, in zato ga je spreletelo po telesu in zagomazelo mu je po hrbtu. Odprl je usta in strmel, v tem je zaslišal, kako deklica govori sama s seboj:

„Matija, jaz bom umrla in ti ne veš zame. Oh zakaj sem te morala videti, ti ljubi, neusmiljeni fant!“ Vzdihnila je in zajokala. Tudi pastir je začutil, da se mu kale oči.

„Ali to je vseeno čudno, da mi je zdaj lažje pri srcu. Nič več me ne boli in tako je vse svetlo — in veselo. Matija, ali si ti tukaj!“

Deklica je vzkliknila, odgrnila odejo in skočila iz postelje. Snežna belina njene nočne obleke se je zalesketala po izbi, lasje so se ji vlili po hrbtu in oči so zasijale proti oknu. Matija je hotel odskočiti ves plah, po životu ga je zažgalo ter je menil, da se mu je vnela srajca.

„Matija, ti si tukaj!“

V trenutku je bila deklica pri oknu in je objela pastirja, ki je ves trepetal in ni vedel, ali je v peklu, ali je v nebesih.

„Matija, zakaj te ni bilo tako dolgo! In jaz sem že mislila, da umrjem. Kako te imam rada!“ Deklici so tekle solze iz oči,

svetle solze in sladke. V njih ni bilo grenkosti in ne bolečin, sama radost je sijala v njih, in solzni sled na licih je bil kakor jasen nebeški žarek.

„Matija, ali me imaš rad? No, reci, povej kaj lepega!“

„Ha,“ je odgovoril glasno Matija in tiho je rekel v mislih: „To-le dekle, hm, hm, je zelo prijazno in prijetno za oči in ne vem, ako bi bilo pogodi grajski hčeri, ako bi vedela, da stojim tukaj. In zdaj bi jo moral še rad imeti!“

„Ali me nimaš nič rad? Zakaj si tak, Matija! In nič ne govoriš! Na planinah je tako lepo, povej mi kaj lepega. In rož mi nisi nič prinesel?“

„Ha,“ je odgovoril Matija. „Presneto zna! A ne vem, če bo izpodrinila grajsko gospodično.“

„Kako si zal, Matija! Takšne oči imaš kakor je nebo na planinah, kadar je vse čisto in jasno in je rosa po travi in dišijo šmarnice.“

„Ha,“ je odgovoril Matija in si mislil: „Glej, glej, tega pa nisem vedel, kakšne oči imam. Ampak deklina bo že vedela, ki se spozna na take stvari. Pa tudi ona zna tako pogledati, da kar pri srcu zaščegeta in zdi se mi, kot bi letele iskre iz njenih oči.“

„In lica imaš rdeča in rjav žamet se sveti na njih. Deklica ga je začela božati po obrazu, in pastir se je zasmehljaj, tako gorka in prijetna slast je šla od belih njenih prstkov. Smehljaj se je in takole je govoril natihem:

„Salabolt, deklina zna! Tako me vije, da ne vem, ako bi skoro ne pozabil na gospodično. In kaj bi šele rekla, da zagleda samo sebe. Moja lica se morajo skriti pred njenimi, zakaj toliko rožic še nikoli nisem videl, kakor jih vidim nocoj pod njenimi obrvmi.“

„Matija, glej, nič ne govoriš! Reci mi kaj lepega, pa vsaj to povej, kaj si danes kosil! Oh, pa kako imaš mehke lase, čisto kakor volna tvojih ovčic.“ In s svojimi prsti je brodila po njegovih laseh, jih gladila in razčesavala, pastir je mižal od neznanih sladkosti, ker po vsem telesu mu je lila preugodna toplota. Rdeče je žarelo pred njegovimi očmi, in mila in draga mu je bila dekličina roka, ki ga je omamila do čudne te pijanosti.

„Ajs,“ je vzkliknil Matija, zakaj deklica ga je počegetala za vratom in še bolj se je nasmejal, in tudi ona se je zasmejala.

„Matija, ali me nimaš niti malo rad? Jaz bi pa dala vse tebi kar imam. Vzemi me, Matija, in potlej bo vse tvoje: Hiša, polje, konji . . .“

„Ojoj, grajska gospodična, slaba ti prede nocoj,“ je rekel pastir v svojem srcu. „Takole naj gre naprej, pa sva odorala! Ta deklica zna tako besede izbirati in jih polagati na dušo in tako sladka in mila je njena roka, da se bojim.“

„O, Matija, poglej, še ves večer nisi ničesar zinil. Ali greš v hišo k meni? Reci vendar!“

„Ha,“ je dahnil Matija in skušal stopiti od okna. Ali to ni šlo, zakaj deklica ga je objemala okoli vratu. „Le kaj bi ji rekel,“ je mislil. „Ali bi ji povedal, kaj sem kosil? Že vem, kaj!“ In zastavil je vprašanje:

„Kako ti je pa ime?“

Deklica je zavriskala in ostrmela:

„Sveta devica, še tega ne veš? Ali ne veš, da sem Majda? Županova Majda? Oj, ti moj ljubi fant! Ali res nisi vedel? In jaz te poznam že tri leta. Od takrat, ko si tistega divjega konja peljal skozi vas in si bil tako močan. Ali me imaš kaj rad, Matija?“

Pastir je pogledal v stran in tiho dejal: „Malo!“

„Samo malo? Jaz pa imam tebe tako hudo rada, da sama ne vem kako. Ali me boš vzela? Reci!“

„Zdajle gre pa zares,“ je pomislil pastir. „Kakor boš zdajle naredil, tako bo!“ Povesil je glavo in se zamislil.

„Reci, Matija, da si moj! Sama sem, nimam ne očeta, ne brata in samo tebe hočem. Ali se boš oženil z menoj? To bo na svatovščini veselo in lepo. Res! Zelen venec bom imela in dvanajst družic, ki me bodo belo oblekle in z rožami ozaljšale. In v kočiji se boš peljal z menoj k poroki, in svatje bodo peli in godci godli in jaz bom plesala s teboj. Reci, Matija, da me boš vzela.“

Majda je še bolj gorko objela pastirja.

„Presneto me ima v škripcih!“ In tako je govoril v svojih mislih:

„Županova Majda ima dve hiši, to je zelo lepo, ali grajska gospodična bo imela grad, visok do nebes. In koliko še drugih lepih stvari! Majda je v resnici zala, ali zlatih las pa vseeno nima kakor grajska!“ Zato je Matija odgovoril:

„Ne bom te vzela!“

„Oh,“ je vzdihnila Majda. „Kaj si dejal, Matija! Reci, da sem tvoja, reci!“

„Nisi ne!“

„Zakaj se tako grdo norčuješ, oj ti neusmiljeni fant! Kaj ne, da sem tvoja?“ je ihtela deklica, in njene solze so kapljale na lica Matiji, ki je gledal svojeglavo v temo in molčal.

„Matija, jaz grem k tebi!“ Deklica je stekla iz hiše in prihitela k pastirju. Padla mu je k nogam in se ovila njegovih kolen.

„Ti ne smeš od mene! Ti moraš biti moj!“

„Nak!“

Iztrgal se ji je siloma in odšel. In še dolgo, dolgo je slišal, kako je Majda jokala in klicala njegovo ime. Bil je že daleč iz vasi, in še zmerom so z vetrom letele k njemu dekličine solze.

Matija je korakal skozi noč in mislil na grajsko hčer.

*

„Jaz pa vse tako mislim, oča, da bom jutri že graščak.“ Pastir se je naslanjal na steno in kazal zobe ovsenjaku, ki ga je držal v roki.

„Pametne misli imaš, zelo pametne in nič hudega bi ti ne rekel, ako bi se izpolnile. Zdaj pa pravim: „Matija, ti si bedak!“ Tako je dejal oča. Sredi izbe je sedel in delal metle.

„V resnici, meni se zdi, da se bo nocoj nekaj zgodilo. Vse mi tako pravi in Matjaževa košuta me je na paši danes tako spoštljivo ogledovala. Mogoče sedem že nocoj za grajsko mizo, belo pogrnjeno in s pečenim volom v kotlu. Zato bom tale hlebec kruha shranil za jutri in se lepo napravil.“

„Vzemi grajsko ali kmetsko nevesto, samo kmalu naredi! Naša bajta ne preživi pomladi, prvi vihar jo bo položil na zemljo.“

„Preoblekel se bom, je že res. Ne maram, da bi me videla grajska takole raztrganega.“

Pastir je slekel delavno srajco, narejeno iz najbolj surovega platna, stkanega iz tulj, in ki je bila bodeča, kakor ježeva koža, ter se oblekel v hodnik. Suknjič je bil sicer robot, ali lepo črn in samo po šivih nekoliko izpran in telovnik je bil še kakor nov. Okoli vratu si je zavezal rdečo ruto, v kateri je še njegova rajna mati šla k poroki, in za klobuk si je zataknil cel vršiček roženkravta, ki ga je nalašč v ta namen utrgal v vasi.

Nato se je poslovil od očeta:

„Zdaj grem, oča, in če je božja volja, se jutri že vidiva na gradu. Nič hudega vam ne bo pri meni. Pogačo boste jedli in hruševo vodo pili, ako bi utegnili zmanjkati vina.“

Vzel je palico in segel očetu v roke. Pri durih je še enkrat pogledal nazaj ter splezal nato po lestvici na izbo in legel v slamo. Roke je sklenil pod glavo in skozi raztrgano streho je videl na

nebo, kjer so plesale zvezde po gladkem nebeškem podu. Pastir jim je zažvižgal polko in zaspal.

In v sanjah je začutil hladno sapo nad seboj, zato se je zbudil in mislil najprej, da je nočni veter. A zagledal je tik nad svojo glavo grozno kačo. Stezala se je skozi strešno odprtino in oči so ji krožile kakor dve žareči krogli in njen dolgi strupeni jezik je sikal proti pastirju.

„Pojdi z menoj!“

Pastir je skočil pokonci in veselo in hrabro je bilo njegovo srce. Oprl se je ob strešni tram, da se je zlomil, zavihtel se je na streho ter planil na tla.

„Pa zdravi ostanite, oča! In oglasite se kaj na gradu!“ je zaklical proti bajti in nato stekel za kačo. Popolnoma mu je izginila izpred oči in silno se je prestrašil, ker se je bal, da ne bi zamudil sreče. Ali na Gradišču se začno lomiti in pokati skale in grmelo je, kakor da je zdvijala gora, in iz viharja in groma se je pripeljala nenadoma črna kača in se zagnala v pastirja. Ni strepetal, zakaj strahu ni poznal, temveč ga je napolnilo sladko veselje. Vrgel se je k njej, objel je z rokami njen ledeni vrat ter jo poljubil v žrelo, iz katerega so rohneli in se penili strupeni plameni.

In glej, ljubica, in glejte, ljudje! V tistem trenutku je izginila kača, a na njenem mestu stoji prekrasna grajska gospodična, in pastir jo drži v svojih rokah in poljublja rožno in nebeško zarjo njenih ust. Njen obraz je sijal milejše od zvezd in z rokami je objemala pastirja in ga zavijala v biserni svoj pajčolan,

„Preljubi moj,“ so dahnila njena usta. „Glej, vse to je tvoje!“

Pastir je pogledal in pred zadivljenimi očmi njegovimi je bruhnil iz tal in visoko do zvezd grad, belo se lesketajoč in sprelep. Ves je žarel, kakor da je postavljen v solnce.

In pastir je podal roko grajski gospodični, vsej bleščeči in čudoviti, z zlato lilijo v zlatih laseh. Vrata skočijo same od sebe narazen in zaslišijo se nebeški lepe orglje in strune so zvene le nepopisno sladko. In veliko, veliko zalih devic, ki so bile čisto bele in mladeničev je stalo na pragu in ju pozdravljalo. In tako sta šla v grad: Pastir v kmečkem hodniku, njegova nevesta v svili in zlatu.

